

REGERINGSKANSLIET

Promemoria

2005-12-22

M2005/6595/E

**Miljö- och
samhällsbyggnadsdepartementet**

Enligt remisslista

Enheten för energifrågor

Magnus Blümer

Tel. 08-405 28 49

Den småskaliga vattenkraften i elcertifikatsystemet

Lagen om elcertifikat trädde i kraft den 1 maj 2003. I departementspromemorian *Förslag om ett utvecklat elcertifikatsystem* (Ds 2005:29) föreslogs en rad ändringar i elcertifikatsystemet i syfte att öka dess effektivitet och långsiktighet. Bland annat föreslogs en tidsbegränsning av den period en anläggning har rätt att tilldelas elcertifikat. I denna promemoria finns förslag på ytterligare ändringar, som innebär att rätten att tilldelas elcertifikat för all småskalig vattenkraft upphör den 31 december 2010.

Innehållsförteckning

1. Förslag till lag om ändring i lagen (2003:113) om elcertifikat	3
2. Begränsning av rätten för en producent av småskalig vattenkraft att erhålla elcertifikat.....	5
3. Konsekvensanalys	7
4. Utvecklingen av kvotplikten fram till 2030	8
5. Författningskommentar	8

1. Förslag till lag om ändring i lagen (2003:113) om elcertifikat

Härigenom föreskrivs att 2 kap. 7–8 §§ och 4 kap. 1 § lagen (2003:113) om elcertifikat skall ha följande lydelse

Nuvarande lydelse¹

Föreslagen lydelse

2 kap.

7 §

En certifikatberättigad producent, vars anläggning för första gången tagits i drift efter den 30 april 2003 har rätt att tilldelas elcertifikat under femton sammanhängande år efter det att tilldelningen började.

Börjar tilldelningen enligt första stycket år 2016 eller senare skall den upphöra från och med den 1 januari 2031.

Rätten att tilldelas elcertifikat enligt första stycket skall upphöra

1. från och med den 1 januari 2011 om anläggningen är en sådan vattenkraftanläggning som avses i 2 § 2 b och anläggningen, vid utgången av 2010, har en installerad effekt som inte är högre än 1 500 kilowatt, och

2. i annat fall än som avses i 1, från och med den 1 januari 2031 om tilldelningen börjar 2016 eller senare.

8 §

En certifikatberättigad producent, vars anläggning tagits i drift före den 1 maj 2003 har rätt att tilldelas elcertifikat

1. till och med den 31 december 2014 om producenten fått bidrag enligt förordningen (1998:22) om statligt bidrag till vissa investeringar inom energiområdet, eller

2. till och med den 31 december 2012

a) om anläggningen är en sådan som hade kunnat berättiga till bidrag som avses i 1, men producenten inte ansökt om sådant bidrag,

b) om anläggningen är en anläggning för förnybar elproduktion, som inte omfattas av bestämmelserna i 1 eller 2 a.

b) om anläggningen är en anläggning för förnybar elproduktion, som inte omfattas av bestämmelserna i 1 eller 2 a, och

3. till och med den 31 december 2010 om anläggningen är en sådan anläggning som avses i 1 eller 2 a, men är en vattenkraftanläggning enligt 2 § som vid

¹ Lydelse enligt Ds 2005:29

utgången av 2010 har en installerad effekt som inte är högre än 1 500 kilowatt.

Börjar tilldelningen enligt 1 år 2016 eller senare skall den upphöra från och med den 1 januari 2031.

4 kap.

1 §

Kvotplikten omfattar ett visst antal elcertifikat i förhållande till en elleverantörs eller en elanvändares försäljning respektive användning av el enligt vad som framgår av följande tabell

Kvotplikten omfattar ett visst antal elcertifikat i förhållande till en elleverantörs eller en elanvändares försäljning respektive användning av el enligt vad som framgår av följande tabell

Beräkningsår för kvotplikt	Antal elcertifikat per försåld eller använd MWh el	Beräkningsår för kvotplikt	Antal elcertifikat per försåld eller använd MWh el
2011	0,174	2011	0,156
2012	0,179	2012	0,161
2013	0,092	2013	0,092
2014	0,098	2014	0,098
2015	0,088	2015	0,088
2016	0,092	2016	0,092
2017	0,093	2017	0,093
2018	0,093	2018	0,093
2019	0,094	2019	0,094
2020	0,094	2020	0,094
2021	0,094	2021	0,094
2022	0,088	2022	0,088
2023	0,076	2023	0,076
2024	0,072	2024	0,072
2025	0,065	2025	0,065
2026	0,058	2026	0,058
2027	0,050	2027	0,050
2028	0,041	2028	0,041
2029	0,043	2029	0,043
2030	0,025	2030	0,025

Denna lag träder i kraft den 1 januari 2007.

2. Begränsning av rätten för en producent av småskalig vattenkraft att erhålla elcertifikat

Förslag: En certifikatberättigad vattenkraftsproducent, vars anläggning inte är större än 1 500 kilowatt har rätt att tilldelas elcertifikat till och med den 31 december 2010.

Bakgrund: I propositionen *Samverkan för en trygg, effektiv och miljövänlig energiförsörjning* (prop. 2001/02:143, bet. 2001/02:NU17, rskr. 2001/02:317) presenterade regeringen en principutformning av elcertifikatsystemet och vilken elproduktion som skulle vara berättigad till elcertifikat. Regeringen återkom med ett förslag till lag om elcertifikat i propositionen *Elcertifikat för att främja förnybara energikällor* (prop. 2002/03:40, bet. 2002/03:NU6, rskr. 2002/03:133). Där sades att huvudprincipen skall vara att elcertifikatsystemet skall omfatta sådan elproduktion som sker med förnybara energikällor men att hänsyn skall tas till om elproduktionen är kommersiellt självbärande och om det finns ett stödbehov. Bland annat gjordes bedömningen att sådan vattenkraft som vid den tidpunkten uppbar driftstöd (den s.k. 9-öringen) inte kunde anses som kommersiellt självbärande och därför skulle erhålla det ekonomiska stöd som elcertifikatsystemet ger. Till denna kategori hör den småskaliga vattenkraften, dvs. anläggningar som kan leverera en effekt om högst 1 500 kW och som var i drift vid utgången av april 2003. Den befintliga storskaliga vattenkraften ansågs alltså inte ha något stödbehov. Vad gäller ny produktion gjordes bedömningen att all ny vattenkraft, oavsett storlek, skall vara certifikatberättigande. Även produktionsökningar i den befintliga storskaliga vattenkraften ansågs vara berättigande.

I propositionen fanns även ett särskilt avsnitt som behandlade miljökrav för certifikatberättigad elproduktion. Därav framgår att det är ett självklart villkor att elproduktion som omfattas av elcertifikatsystemet ska uppfylla svenska miljökrav och i förekommande fall EG-direktiv. Det ansågs alltså inte finnas någon anledning att i den föreslagna lagen om elcertifikat införa ytterligare krav, utöver det regelverk som i övrigt gäller vid elproduktion. Regeringen erinrade dock om att det i propositionen *Svenska miljömål* (prop. 2000/01:30) framhölls att det är av vikt att utbyggnad av vattenkraftverk inte tillåts skada värdefulla vattendrag och att utbyggnad av vattenkraft, och andra intrång i vattendrag som i huvudsak är opåverkade, inte bör ske.

I departementspromemorian *Förslag om ett utvecklat elcertifikatsystem* (Ds 2005:29) föreslås en rad ändringar i elcertifikatsystemet i syfte att öka dess effektivitet och långsiktighet. Bland annat föreslås att den period som en anläggning har rätt att tilldelas elcertifikat tidsbegränsas. För sådana anläggningar som var i drift vid elcertifikatsystemets införande föreslås utfasning den 31 december 2012 respektive 31 december 2014. Avgörande för när utfasningen sker är om producenten fått investeringsstöd inom ramen för 1997-års energipolitiska program. I det fall stöd har utgått sker utfasningen 2014, för övriga anläggningar

2012. Anläggningar som tagits i drift efter den 30 april 2003 förslås ha rätt att tilldelas elcertifikat under femton år.

Skälen för förslaget: Den 4 maj 2005 överlämnade regeringen propositionen *Svenska miljömål – ett gemensamt genomförande* (prop. 2004/05:150) till riksdagen. I propositionen framfördes bl.a. att andelen helt opåverkade eller måttligt påverkade vattendrag i dag är liten och att värdefulla eller potentiellt värdefulla vatten bör restaureras så att de biologiska och ekologiska värdena ökar. Regeringen framförde vidare att intrång i opåverkade vattendrag bör undvikas och att det för att uppställda mål skall kunna nås krävs att uppkomna skador begränsas så långt detta är praktiskt och ekonomiskt rimligt med hänsyn till behovet av förnybar el. Vad gäller målet om restaurering av skyddsvärda vattendrag, eller sådana vattendrag som efter åtgärder har förutsättningar att bli skyddsvärda, konstaterar regeringen att det krävs ytterligare åtgärder för att målet skall kunna uppnås. Regeringen konstaterade också att, trots svårigheter, framsteg har gjorts beträffande flera viktiga vattendrag genom att skador orsakade av främst tidig vattenkraftsutbyggnad, men även av vägtrummor och flottledsrensningar, har åtgärdats. Restaurering av sjöar har dock utförts i alltför begränsad omfattning. Regeringen gjorde bedömningen att restaurering av tidigare flottledsrensade vattendrag liksom av vattensystem med tidig och ofta partiell utbyggnad kan ge stora miljöförbättringar till begränsade kostnader. I budgetpropositionen för 2006 (prop. 2005/06:1, UO 20) konstaterades att det under 2004 undanröjdes 63 vandringshinder i vattendrag och att även vissa skador orsakade av främst tidig vattenkraftsutbyggnad och flottningsrensningar har åtgärdats.

Totalt finns idag 1054 vattenkraftsanläggningar godkända för tilldelning av elcertifikat med en årlig elproduktion på sammanlagt 1,9 TWh. I princip alla dessa anläggningar (1029 stycken) är småskaliga och fanns vid elcertifikatsystemets införande. Antalet småskaliga anläggningar som tillkommit är 19 stycken och av dessa är 9 helt nya anläggningar (motsvarande en produktion på ca 8-9 GWh/år) och 10 småskaliga anläggningar med återupptagen drift (motsvarande 2 GWh/år). Enligt en undersökning från Energimyndigheten planeras det fram till år 2010 ca 50 GWh ny årlig produktionskapacitet i nya småskaliga anläggningar. Fram till år 2015 planeras det ytterligare ca 20 GWh.

Det finns ett mycket stort antal nedlagda vattenkraftsanläggningar i Sverige. Genom införandet av elcertifikatsystemet, i kombination med stigande elpriser, har det skapats ett växande intresse för att återuppta driften i dessa anläggningar. Det växande exploateringsstrycket på de mindre vattendragen är inte önskvärt mot bakgrund av uppställda mål om miljöförbättrande åtgärder i samma vattendrag. Vidare kan nya eller återupptagna småskaliga anläggningar vara oförenliga med de krav som följer av Europaparlamentets och rådets direktiv 2000/60/EG om upprättande av en ram för gemenskapens åtgärder på vattenpolitikens område (EGT L 327, 22.12.2000, s.1, Celex 32000L0060). De potentiella intäkterna från elcertifikatsystemet har också visat sig vara en viktig

faktor vid miljöprövningen, eftersom intäkten kan vara avgörande om ett projekt blir lönsamt eller inte. Att den småskaliga vattenkraften omfattas av elcertifikatsystemet bedöms sammantaget innebära en risk för en växande konflikt med de uppställda miljöpolitiska målsättningarna. Nationalälvarna (Torneälven, Kalixälven, Piteälven och Vindelälven) med tillhörande vattenområden, källflöden och biflöden är enligt 4 kap. 6 § miljöbalken skyddade från vattenkraft, vattenreglering och vattenöverledning för kraftändamål. Detsamma gäller för ett antal ytterligare vattenområden med tillhörande käll- och biflöden. Detta skydd innebär att exploateringsstrycket inte bedöms vara lika stort för den storskaliga vattenkraften som för den småskaliga. Mot denna bakgrund föreslås ingen ändring i elcertifikatsystemet vad gäller den storskaliga vattenkraften.

Även tidigare har en viss form av förnybar elproduktion på grund av miljöpolitiska målsättningar exkluderats ur elcertifikatsystemet. Till exempel är olika fraktioner av biologiskt avfall inte berättigade till elcertifikat. Av samma skäl föreslås nu att den småskaliga vattenkraften efter utgången av år 2010 inte längre skall vara certifikatberättigande.

3. Konsekvensanalys

Genom förslaget försvinner en viktig ekonomisk drivkraft för utbyggnaden av den småskaliga vattenkraften från utgången av 2010. Förslaget bedöms dock omedelbart få till följd att intresset för utbyggnad minskar. Den planerade ökningen på 70 GWh elproduktion från småskalig vattenkraft till år 2015 som Energimyndigheten tidigare förutsett bedöms således inte komma till stånd. Förslaget begränsar därmed risken för ytterligare störningar i biologiskt värdefulla vattendrag. Förslaget bedöms även vara positivt för möjligheterna att restaurera vattendrag med skador från en tidig vattenkraftsutbyggnad.

Jämfört med tidigare utskickat förslag (Ds 2005:29) kommer de anläggningar som var i drift vid utgången av april 2003 att fasas ut ur elcertifikatsystemet två år tidigare; 2010 i stället för 2012. Bedömningen är att detta är möjligt att göra eftersom huvuddelen av anläggningarna redan är avskrivna och elpriset ligger på en högre nivå än tidigare. För de anläggningar som tillkommit efter elcertifikatsystemets införande innebär dock förslaget en avsevärt kortare period av intäkter jämfört med ursprungligt förslag. Bedömningen är dock att det rör sig om ett litet antal anläggningar och att dessa trots allt får tilldelning av elcertifikat under hela den kvotperiod som riksdagen tagit ställning till. Den aktör som gjort en investering efter den 1 maj 2003 får alltså tilldelning av elcertifikat hela den period som varit beslutad. Dagens elpris och de intäkter elcertifikaten genererat till och med år 2010 bedöms vara tillräckliga för att säkra en fortsatt drift i anläggningarna. Förslaget innebär dock att de företag som specialiserat sig på småskalig vattenkraft, t.ex. leverantörer av teknik, får minskad efterfrågan på sina produkter och tjänster. På längre sikt innebär förslaget även att småskaliga anläggningar får sämre villkor än de storskaliga, som fortsättningsvis får ingå i systemet.

Utfasningen av den småskaliga vattenkraften bedöms inte få en påtagligt negativ effekt på elcertifikatsmarknaden och dess likviditet. Jämfört med förslaget i Ds 2005:29 sker utfasningen i en jämnare takt än tidigare. Möjligheterna att nå uppställda produktionsmål i elcertifikatsystemet bedöms inte heller påverkas i nämnvärd omfattning, eftersom den bedömda utbyggnadspotentialen är låg och övriga produktionslag får ökat utrymme inom systemet. I departementspromemorian *Förslag om ett utvecklat elcertifikatsystem* (Ds 2005:29) föreslås en ambitionsnivå på 15 TWh till år 2016 jämfört med 2002 års nivå. Förslaget i denna promemoria föranleder ingen annan bedömning av ambitionsnivån.

Förslaget bedöms inte i stort försämra förutsättningarna för en gemensam elcertifikatmarknad med Norge. En internationell marknad för elcertifikat fungerar dock teoretiskt effektivast om samtliga deltagande länder har samma definition av vad som är certifikatberättigad elproduktion och att ramvillkoren för nytillkommande elproduktion i övrigt är likvärdiga.

4. Utvecklingen av kvotplikten fram till 2030

I departementspromemorian *Förslag om ett utvecklat elcertifikatsystem* (Ds 2005:29, s. 97) finns en tabell som i detalj visar hur förslaget om en ambitionsnivå på 15 TWh utvecklas under hela perioden fram till år 2030. De ändringar som föreslås i denna promemoria innebära att den småskaliga vattenkraften motsvarande 1,88 TWh fasas ut två år tidigare jämfört med det förslag som presenterades i Ds 2005:29. Av detta följer att kvoterna sänks under 2011-2012, för att kompensera bortfallet.

5. Författningskommentar

2 kap.

7 §

Genom den nya bestämmelsen i paragrafens andra stycke *punkten 1* införs en särskild begränsning i fråga om rätten att tilldelas elcertifikat för produktion i småskaliga vattenkraftanläggningar, som första gången tagits i drift efter lagens ikraftträdande. Beträffande sådana anläggningar upphör tilldelningen från och med den 1 januari 2011, om de vid utgången av 2010 hade en installerad effekt som inte var högre än 1 500 kilowatt. Ändringen i andra stycket *punkten 2* är endast redaktionell.

8 §

Genom den nya bestämmelsen i *punkten 3* införs en särskild begränsning i fråga om rätten att tilldelas elcertifikat för produktion i småskaliga vattenkraftanläggningar, som tagits i drift före lagens ikraftträdande. Beträffande sådana anläggningar upphör tilldelningen från och med den

1 januari 2011, om de vi utgången av 2010 hade en installerad effekt som inte var högre än 1 500 kilowatt. Ändringen i punkten 4 är endast redaktionell.

4 kap.

1 §

Ändringen i paragrafens tabell åskådliggör den sänkning av kvoterna som föranleds av de begränsningar som införs i 2 kap. 7 och 8 §§ i fråga om rätten att tilldelas elcertifikat för produktion i småskaliga vattenkraftanläggningar.